

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 30 /1977-78
med anledning av landskapsstyrelsens fram-
ställning till Landstinget med förslag till
landskapslag om åtgärder för begränsning
tobaksrökningen.

Med anledning av ovannämnda framställning, varöver Landstinget in-
begärt lagutskottets utlåtande, får utskottet, som i ärendet hört
verkställande direktören Karl-Johan Hagman, lagberedningschefen
Christer Jansson och landskapsläkaren Lorenz Bergh, värdsamt anför
följande.

Lagutskottet har omfattat landskapsstyrelsens allmänna motivering
för lagförslaget men dock funnit anledning att i många avseenden
föreslå ändringar i lagtexten för att göra lagen mera ändamålsenlig
att tillämpa. Vid bearbetningen av lagförslaget har utskottet även
strävat till att ge lagen ett sådant innehåll, att icke-rökare skyddas
mot det obehag och de skadeverkningar tobaksröken kan medföra sam-
tidigt som vuxna rökare, enligt utskottets uppfattning, i skä-
lig utsträckning bör få fortsätta att röka även i fortsättningen.

Detaljmotivering.

1 §. I den i 1 mom. ingående definitionen av lagens syfte har ut-
skottet på ett tydligare sätt önskat framhålla även icke-rökarens
rättigheter.

Utskottet anser att det effektivaste medlet i strävan att minska
tobaksrökningens skadeverkningar är att genom upplysningsverksamhet
förmå rökare att upphöra med tobaksrökningen samt att motverka att
ungdomar överhuvudtaget börjar röka. För att poängtera betydelsen
av upplysningsverksamheten har ett nytt 2 mom. införts i lagtexten.
Framställningens 2 mom. har därmed blivit 3 mom.

Ehuru det föreliggande lagförslaget faller inom hälsovårdens område,
för vars del lagstiftningsbehörigheten enligt 13 § 1 mom. 16 punkten
självstyrelselagen jämförd med dess 11 § 2 mom. 15 punkt, tillkommer
landstinget, skulle problem dock kunna uppstå beträffande lagens
geografiska tillämpningsområde. I motiveringen till lagförslaget
har visserligen framhållits, att lagen icke skulle vara tillämplig
ombord på i landskapet hemmahörande fartyg som går i internationell

trafik, men utskottet föreslår, att detta för klarhetens skull uttryckligen stadgas i 1 § 4 mom. Dock anser utskottet att tobaksförsäljning till ungdomar bör vara förbjuden även ombord på fartyg samt att försäljningsautomater för tobak inte bör få finnas ombord på sådana. Den föreslagna åldersgränsen på 15 år härflyter ur det förhållandet, att person som fyllt 15 år till landet får införa tobaksprodukter.

Slutligen föreslås att särskilda utrymmen för icke-rökare bör anordnas ombord på passagerarfartyg.

2 §. Den av landskapsstyrelsen föreslagna allmänna åldersgränsen på 16 år för tobaksinköp har omfattats av utskottet, som dock gjort undantag från åldersgränsen i 1 § 4 mom. och 5 § 1 mom. 1 punkten. Där emot har utskottet inte omfattat landskapsstyrelsens förslag om att även yngre personer skulle få inhandla tobaksprodukter för äldre persons räkning. Ett dylikt stadgande skulle innebära att lagens försäljningsförbud blev praktiskt taget omöjligt att övervaka, varför utskottet föreslår att detta undantag från huvudregeln strykes. I övrigt har 2 § omformulerats utan ändringar i sak.

3 §. Enligt framställningens förslag skulle landskapsstyrelsen tillerkännas rätt att bevilja undantag från reklamförbudet för tobaksprodukter, varvid i motiveringen framhållits att dylika undantag närmast skulle komma i fråga beträffande konsumentupplysande reklam. Detta stadgande har strukits och ersatts med ett förtydligande i 9 §:s stadgande om upplysningsverksamhet.

Framställningens 2 mom. har sammanförts med 1 momentet.

4 §. Rökförbud i kommunikationsmedel har redan under en tid införts rätt allmänt på åtgärd av trafikidkarna. Till denna del avser stadgandet endast att lagfästa detta förfarande. Med tanke på att trafikrutterna, till exempel för landsvägsfärjorna, kan vara rätt långa är det påkallat att framhålla behovet av att utrymmen reserveras även för rökare där sådana, med hänsyn till tillgängliga utrymmen, kan anordnas. I denna form gäller stadgandet icke bilar och bussar i beställningstrafik.

5 §. Denna paragraf har undergått en rätt omfattande bearbetning och utskottet har till denna del icke heller uppnått full enighet. Första punktens stadgande om rökförbud i daghem, skolor, sjukhus och dylika anläggningar har utsträckts att i princip gälla samtliga

lokaliteter, inklusive till exempel lärarrum, dock så, att anläggningens styrande organ enligt 2 mom. äger rätt att medge undantag från rökförbudet. Med "begränsade undantag" avses därvid antingen en tidsbegränsning, tillåtande rökning exempelvis i skollokaliteter under kvällstid eller under sommarmanaderna då dessa ofta används såsom sammanträdeslokaliteter, eller en begränsning i rum, vilket gör det möjligt att i skolor och sjukhus inrätta särskilda rökrum. Rökförbudet skulle med en åldersbestämmelse på 18 år ^{omfatta}/grundskolorna, lyceet och övriga skolor med unga elever medan däremot sjöfartsläroverket, tekniska skolan och övriga skolor med fullvuxna elever, skulle bli utanför rökförbudets tillämpningsområde.

Inomhus anordnade offentliga tillställningar, vid vilka program utföres, är i allmänhet sådana, att rökning icke är lämplig, oberoende av de närvarandes åldersstruktur. I samband med sådana tillställningar anordnas dock allmänt servering, oftast i utrymmen som avskiljts från dem, där själva programmet utföres, och utskottet har icke funnit det av nöden påkallat att utsträcka rökförbudet att gälla även sådana utrymmen. Det är icke heller motiverat att allmänt förbjuda tobaksrökning i restauranger och, även om en vanlig dansafton i en restaurang svårligen kan anses vara en offentlig tillställning, kan likväl tolkningsproblem uppstå, varför nu ifrågavarande rökförbud föreslås icke gälla restauranger. Begreppet restaurang är tillräckligt entydigt definierat i 8 § landskapslagen om härbärgerings- och förplägningsrörelser (1/72) för att tolkningssvårigheter icke skall behöva uppstå i detta avseende.

Framställningens förslag om rökförbud i mottagnings-, vänt- och sammanträdesrum föreslås bibehållet, dock sålunda förtydligat, att korridorer, vestibuler och trapphus icke bör anses såsom väntrum, även om personer tillfälligtvis uppehåller sig i dessa utrymmen. Rökförbud i dylika utrymmen har inte ansetts motiverat emedan allmänhetens vistelse i korridorer och vestibuler i allmänhet är av kort varaktighet och rumsvolymerna är stora i förhållande till antalet personer som vistas i utrymmena. Utskottet önskar framhålla att i tid och rum begränsade undantag från rökförbudet kan enligt 2 mom. av inrättningens styrelse eller direktion medges även beträffande offentliga tillställningar och offentliga inrättningar så, att särskilda utrymmen avdelas för rökare.

Framställningens 2 och 3 mom. har sammanförts och dess 4 mom. föreslås utgå såsom obehövt.

8 §. Emedan landskapsåklagaren från och med den 1 april 1978 är den enda åklagarmyndigheten i landskapet Åland föreslås i denna samt 13 och 14 §§ uttrycket "allmänna åklagaren" ersatt med "landskapsåklagaren".

9 §. Utskottet har genom den ändrade ordalydelsen i stadgandet önskat framhäva betydelsen av upplysningsverksamhet vid strävan att försöka nedbringa tobaksprodukternas menliga inverkan på hälsan. Å andra sidan har landskapsstyrelsen ålagts att även sprida information i konsumentupplysande syfte, emedan det bör anses mera betryggande att sådan information omhänderhas av den övervakande myndigheten än om den skulle ges i form av reklam, såsom landskapsstyrelsen föreslagit.

Eftersom upplysningsverksamhet, varom nu är fråga, är att anse såsom folkhälsoarbete har det ansetts lämpligare att landskapsstyrelsen i detta avseende bistås av Ålands Folkhälsoförbund i stället för de lokala hälsonämnderna. Detta stadgande har avskiljts till ett skilt moment.

10 §. Hänvisningen till 8 § har rättats emedan stadgandet torde avse att reservera medel för bekostande av upplysningsverksamheten.

13 §. I straffstadgandena har hänvisningarna kompletterats i enlighet med utskottets förslag till ändringar. Därutöver har brottsrubriceringarna införts i lagtexten i enlighet med rikslagen i de fall förseelserna motsvarar rikslagens bestämmelser.

På grund av ett förbiseende vid beredningen av framställningen hade överträdelse mot reklamförbudet blivit utan påföljd. Ett nytt 2 mom. har därför införts.

Paragrafens 3 mom. föreslås ändrat så, att överträdelse av rökförbudet av skälighetsskäl är straffbelagt endast under förutsättning att rökaren, trots uppmaning, ^{såväl} underlåter att avlägsna sig från lokalen som fortsätter att röka. Stadgandet om polismans skyldighet att lämna handräckning för avvisande av sådan person har avskiljts till ett 4 mom. I sista momentet har åtalsrätten förtydligats genom att jämte lokaliteter nämna även kommunikationsmedel.

14 §. Förutom att brottsrubriceringen införts har stadgandet endast omformulerats.

15 §. För att i lagtexten undvika hänvisningar till hänvisningar har paragrafen omformulerats. Även i övrigt har texten redigerats utan att innehållet i sak ändrats.

16 §. Endast en redaktionell ändring har gjorts.

Slutstadgandet. Utskottet har erfarit att avlägsnandet av gammal tobaksreklam i riket, i avsaknad av bestämmelse härom, i vissa fall lett till oklarheter beträffande skyldigheten att avlägsna sådan reklam. Ett stadgande härom föreslås därför ingå i slutstadgandet.

Med hänvisning till det anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte antaga lagförslaget sålydande:

L a n d s k a p s l a g
om åtgärder för begränsning av tobaksrökningen.

I enlighet med landstingets beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §

Denna lag innehåller stadganden om åtgärder, som syftar till att genom begränsningar av den för hälsan menliga tobaksrökningen nedbringa dess skadeverkningar och samtidigt öka trivselen och välbefinnandet för dem som icke röker.

Det ankommer på de organ, som är ansvariga för den förebyggande hälsovården, att genom saklig upplysningsverksamhet bland medborgarna verka för minskad användning av tobaksprodukter överhuvudtaget.

Denna lag tillämpas dock icke på sådan tobaksprodukt som är att anse såsom apoteksvara eller gift.

Vad i denna lag är stadgat gäller icke ombord på sådant i landskapet hemmahörande fartyg, som huvudsakligen färdas i internationell trafik. Dock får icke ombord på sådant fartyg till person som uppenbarligen inte fyllt 15 år försäljas för rökning avsedd tobaksprodukt. Ombord på fartyg får heller icke uppsättas försäljningsautomat för

tobak. På här avsett fartyg, som regelmässigt användes i passagerartrafik, skall i tillräcklig omfattning avsättas särskilda utrymmen avsedda för resande som icke röker.

2 kap.

Restriktioner beträffande försäljning av tobaksprodukter och tobaksrökning.

2 §.

För rökning avsedda tobaksprodukter, som näringsidkare i sin näringsverksamhet saluför, får säljas endast till person som fyllt 16 år. Vid behov skall försäljare förvissa sig om kunds ålder.

Försäljningsautomat för i 1 mom. avsedda produkter skall placeras så, att överträdelser av förbudet mot försäljning till i momentet nämnda unga personer kan förhindras.

3 §.

Reklam för tobaksprodukter är förbjuden. Förbudet gäller dock icke reklam i sådana utländska tryckalster vars huvudsakliga syftemål icke är att göra reklam för tobaksprodukter.

4 §.

Tobaksrökning i inre utrymmen av kommunikationsmedel i allmän trafik är tillåten endast i den utsträckning som transportmedlets ägare har medgivit och genom anslag i transportmedlet tillkännagivit. Där så utan olägenhet kan ske, skall för rökare anordnas särskilda rökutrymmen i sådant kommunikationsmedel.

5 §.

Tobaksrökning är förbjuden:

- 1) i daghem, skolor eller andra jämförbara lokaler, avsedda huvudsakligen för barn, ungdom under 18 år eller sjuka människor;
- 2) vid inomhus annorstädes än i restauranglokaler anordnade offentliga tillställningar i utrymme där själva programmet utföres; samt
- 3) i sådana mottagnings-, vänt- eller sammanträdesrum hos ämbetsverk, myndighet eller annan offentlig inrättning dit allmänheten äger obehindrat tillträde, varvid med väntrum dock icke avses korridorer eller delar av korridorer, ej heller vestibuler eller trapphus, även om lokaliteterna kan användas såsom tillfälliga vistelseutrymmen.

Den styrelse eller den direktion som tillkommer den närmaste förvaltningen och tillsynen av lokaler som avses i 1 mom. kan medgiva begränsade undantag från förbudet mot tobaksrökning.

Även i andra än i 1 mom. avsedda lokaler till vilka allmänheten äger obehindrat tillträde kan tobaksrökning begränsas eller förbjudas. Det ankommer härvid ^{på/}innehavaren av lokaliteterna att besluta om och utfärda anvisningar om begränsningarna eller totalförbudet. Sådana anvisningar skall uppsättas på väl synlig plats inom lokaliteterna.

3 kap.

Ledning och övervakning.

6-7 §§.

(Såsom framställningen.)

8 §.

(1 mom. såsom framställningen)

Konstaterar hälsonämnden att verksamhet som strider mot denna lag förekommer, skall den uppmana vederbörande att upphöra därmed inom av nämnden utsatt, skälig tid. Sker ej rättelse skall nämnden underrätta landskapsåklagaren härom.

4 kap.

Upplysningsverksamhet.

9 §.

Landskapsstyrelsen har ansvaret för att upplysningsverksamhet om tobaksprodukternas inverkan på medborgarnas hälsa effektivt bedrivs. Sådan information skall också avse konsumentupplysning om tobaksprodukternas sinsemellan jämförbara skadeverkningar.

Ålands folkhälsoförbund skall bistå landskapsstyrelsen vid genomförandet av i 1 mom. avsedd upplysningsverksamhet.

10 §.

I landskapets ordinarie årsstat skall för bekostande av i 9 § angiven verksamhet årligen upptagas erforderliga anslag.

5 kap.

Särskilda bestämmelser.

11-12 §§.

(Såsom framställningen.)

13 §.

Den som säljer tobaksprodukter i strid med bestämmelserna i 1 § 4 mom. eller 2 § eller som placerat försäljningsautomat så, att försäljning till unga personer icke blivit förhindrad, straffes för förseelse vid försäljning av tobak med böter.

Den som överträder förbudet mot reklam enligt 3 § straffes med

böter och skall, om så är ändamålsenligt, åläggas att avlägsna reklamen.

Den som röker i lokalitet eller utrymme där rökningförbud enligt denna lag eller med stöd därav utfärdade anvisningar råder och som fortsätter därmed, ehuru han av lokalitetens innehavare eller av den som företräder innehavaren blivit uppmärksamgjord på förbudet, skall anmodas att lämna den rökfria lokaliteten eller utrymmet. Underlåter rökaren detta och fortsätter med sitt handlande, må han på åtgärd av innehavaren eller dennes företrädare avvisas från lokaliteten, såframt sådan åtgärd med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarbar. Sådan tobaksrökare kan därjämte för rökningförseelse straffas med böter.

Polisman är skyldig att på anhållan lämna handräckning vid verkställande av avvisning från lokal av tredskande tobaksrökare.

Landskapsåklagaren får väcka åtal för brott som avses i 1 mom. endast efter anmälan av vederbörande hälsonämnd och för brott som avses i 3 mom. endast efter anmälan av innehavaren av i lagrummet avsedd lokalitet eller kommunikationsmedel.

14 §.

Den som bryter mot bestämmelserna i 12 § skall för brott mot tystnadsplikt dömas till böter eller till fängelse i högst ett år, såvida strängare straff för gärningen icke föreskrivits annorstädes i lag.

Såvida icke ett betydande allmänt intresse kräver ingripande av landskapsåklagaren, må åtal för brott, som avses i 1 mom. icke väckas med mindre målsäganden själv anmält brottet till åtal.

15 §.

Den ekonomiska vinning som till följd av överträdelse av stadgandet i 1 § 4 mom. eller 2 § 1 eller 2 mom. tillfallit näringsidkare eller annan skall dömas förverkad till staten. Kan sådan ekonomisk nytta icke noggrant beräknas, skall denna med beaktande av verksamhetens art och omfattning skäligen uppskattas. Tobaksprodukt, som saluförts i strid med stadgandet i 1 § 4 mom. eller 2 § 2 mom. eller värdet enligt domstolens prövning av försald produkt, skall likaså dömas till staten förbruten, såvida icke sådan påföljd med beaktande av omständigheterna kan anses oskäligen.

16 §.

Beslut som förvaltningsmyndighet fattat med stöd av denna lag

kan verkställas oavsett besvär. Besvärsmyndighet är likväl berättigad att förbjuda eller avbryta verkställigheten av beslutet (utesluten.) intill dess besvären avgjorts genom utslag som vunnit laga kraft.

17 §.

(Såsom framställningen.)

Denna lag träder i kraft den 1 september 1978.

Reklam, som avses i 3 § skall senast inom sex månader efter det denna lag trätt i kraft avlägsnas på åtgärd av fastighetsägare eller uthyrare av reklamplats.

Mariehamn den 4 april 1978.

På lagutskottets vägnar:

Jan-Erik Lindfors
ordförande

Patrick Donner
sekreterare

Närvarande i utskottet: ordföranden Lindfors, ledamoten Dahlman samt suppleanterna Olof Jansson, Sanders och Öberg.